

СИГУРНОСТ ВСЕКИ ДЕН

БЪЛГАРСКА АГЕНЦИЯ ПО БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ
ЦЕНТЪР ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА

✉ Гр. София, 1606, бул. "Пенчо Славейков" № 15А
☎ +359 (0) 2 915 98 20, 📠 +359 (0) 2 954 95 93,
www.babh.government.bg

**45-та среща на Консултативния съвет (КС) на
Европейската агенция по безопасност на храните (ЕФСА),
Парма, 26-27.9.2012 г.**

КС на ЕФСА е съвещателен орган към Управителния съвет на тази научна организация, обединяваща, търсеща и съхраняваща най-съвременните знания в областта на безопасността на храните. КС се провежда четири пъти годишно. На 45-та среща в гр. Парма, Италия, взеха участие представители на 27 страни членки, а от страна на ЕФСА - г-жа Катрин Ланел - изпълнителен директор, Б. Ърл, Стеф Бронзуеър, Джефри Муун, П. Бергман, А. Гасин. От България участва доц. д-р Ликов, директор на Центъра за оценка на риска към БАБХ. Бяха обсъдени следните теми:

Външна оценка на ЕФСА от одиторската компания "Ernst and Young" (D. Cairn). Общата оценка е, че ЕФСА напълно изпълнява своята мисия, отговаря на изискванията за прозрачност и откритост и има сигурна система, за да гарантира своята независимост. Системата за сътрудничество с другите страни членки дава възможност за получаване на детайлна информация. Системата за комуникация на риска се оценява като достатъчно ясна, за да улеснява процеса за вземане на решения. Прави се изводът, че ЕФСА е крайъгълен камък по отношение на даване на научни становища по оценка на риска. Дадени са 37 препоръки за подобряване работата на Агенцията. Една от препоръките е подобряване ефективността на КС към ЕФСА.

Преглед на прилагането на комуникационната система на ЕФСА (Anne-Laure Gassin-EFSA). Най-много е направено за комуникацията на риска по отношение на две групи заинтересовани лица - от една страна, производители, консуматори, преработватели и неправителствени организации, а от друга - политици, изследователи, преподаватели. Германия, Испания и Франция отразяват най-често научните становища на ЕФСА. Предвижда се издаването на седмичен «newsletter» в сайта на ЕФСА.

Национални перспективи по комуникация на риска (Andrew Wadge-Великобритания). На първо място се поставят интересите на консуматора. Дава се пример с едно проучване за стриди. Установено е, че 76% от стридите са положителни за норовируси. Възниква дискусия дали да не се забрани консумацията им в сурово състояние? Втори дискутиран проблем е наличието на диоксин в течни яйца, използвани за производството на храни. При всички положения трябва да се действа така, че да се запази доверието на консуматорите. Комуникацията трябва да се извършва от добре обучен и опитен екип.

Комуникации по отношение на променящата се структура на медиите (Prof. Alan Reilly). Комуникационните мрежи по света дават възможност само след 1-2 часа всяка новина да се разпространи в целия свят. Понякога медиите злоупотребяват и агенциите, които се занимават с оценката на риска трябва да дадат бърз отговор на такива съобщения. Източниците за информация непрекъснато се увеличават и е много трудно да се следи какво се разпространява в медийното пространство.

Възприемане на риска и неговата комуникацията (Leaf Busk). Широк дебат в Швеция предизвиква становището на Шведската агенция по безопасност на храните относно диетичните режими за намаляване теглото на деца в предучилищна възраст, причините за диабет от тип 2 и действието на фурана в бебешките храни. Последните данни са, че фуранът предизвиква тумори в жлъчния мехур. Информацията трябва да се предоставя на обществото много внимателно, от друга страна съобщаването на данни, които не са съвсем сигурни, може да доведе до неоснователни загуби на индустрията.

Група за обсъждане на организациите, които са включени по чл. 36 на Регламент 178/2002/ЕС (Stef Bronzwaer-EFSA). Тези организации могат да кандидатстват по проекти обявени и финансирани от ЕФСА. Общо в списъка по чл. 36 са регистрирани 416 организации от 27 страни членки. Предвижда се ролята на фокалните точки да добие по-голямо значение. От България са включени 13 организации, вкл. и Центъра за оценка на риска. 198 организации участват в изпълнението на проекти. Ще се направи детайлно проучване на взаимодействието на Консултативния съвет, фокалните точки, постоянните представители в Брюксел, организациите по чл. 36 и Европейската комисия. От България досега само Центърът за оценка на риска към БАБХ е кандидатствал по проект финансиран от ЕФСА за съобщаване на химически замърсители в храните (кандидатурата е одобрена и проектът ще стартира на 14.12.2012 г. за срок от 18 месеца).

Комуникация на риска - възприемане на риска (Petr Benes - Чехия). Стратегията за безопасност на храните е приета от Чешкото правителство през 2001 г. В нея е записано, че комуникацията на риска е отговорност за всички патньори. Изисква се сътрудничество с ЕФСА, изготвят се програми за обучение на децата в детски градини и начални училища. По време на кризата с метиловия алкохол е проведена засилена информационна кампания на всички нива от населението, като е обърнато внимание на изоставени хора, "клошари", хора с умствени увреждания, които трудно възприемат подобен риск. Засилена кампания е проведена в училищата. Правено е проучване - 70% от населението на Чехия знае какво представлява ЕФСА. Направена е анкета доколко се познават рисковете с диоксина в свинското месо, бактерията Е. коли в зеленчуци, техническа сол в храните, рисковете от яйца на прах.

Състав на ЕФСА по отношение на пол и произход от различните страни членки (Giselle Gizzi, EFSA). Обсъжда се план за повишаване интереса за кандидатстване за работа и участие в работни групи в ЕФСА. Направен анализ на първоначалната информация за възможностите за кандидатстване. През 2010 г. България има 20 кандидати, от които, едно одобрение. Страните с най-голям доход на глава от населението имат най-много кандидати. Повече от половината кандидати са от Германия, Франция, Италия и Холандия. Обръща се внимание на ролята на фокалните

точки в разпространение на информацията за възможността за кандидатстване в ЕФСА. Австрия поставя въпроса защо някои страни се въздържат - отговорът е, че работата в ЕФСА не е достатъчно материално стимулирана. За Италия съществува т.н. “домашен ефект” и затова е с най-много кандидати.

Преглед на информационните мрежи на ЕФСА (Jeffrey Moon, EFSA). Започва вътрешна оценка на мрежите на ЕФСА. Работи се с въпросници, които се попълват от експерти в страните членки. Оценката трябва да бъде готова в края на декември 2012 г. Ще се направи анализ на: как ЕФСА ползва информацията от мрежите; как се определят представителите на страните членки в мрежите - кой и как ги определя; как се ползва информацията от мрежите от страните членки? През октомври 2012 г. се разпространи въпросник до страните членки. Досега са създадени 13 мрежи - възниква въпросът, дали не са много?

Хигиена и безопасност на храните в домашни условия (Roland Grossgut, Austria). В Австрия стартира проект, който анализира, основните проблеми свързани с безопасността на храните при домашни условия. По предварителни данни 30% от проблемите свързани с храните се дължат на неправилни практики с храни у дома. Чрез телефонни интервюта ще се търси отговор на основните познания на хората при купуване, съхранение и приготвяне на храни в домашни условия. Ще се проучва какви химични субстанции могат да се образуват в процеса на приготвяне на храните, главно при пържене и печене.

Планиране на стратегически дискусии в КС на ЕФСА (Jeffery Moon, EFSA). Обръща се внимание на прогреса на хармонизиране на методите за оценка на риска, нововъзникващите рискове (Западнонилската треска, Е. коли, Шмаленберг, африканската чума по свинете), кумулативния ефект на пестицидите, акриламида, Бисфенол А, синдрома на “празния кошер при пчелите”. България предложи ЕФСА да извърши задълбочен анализ на нововъзникналите биологични рискове (emerging risks) през последните 30 години.

Значение на химическите елементи манган, желязо и мед в бебешки храни (Juliane Kleiber, EFSA), Изследвания в Швеция (института “Каролинска”) показват високи нива на желязо и манган в бебешки храни. Подобни резултати са получени и в Шведската агенция за храните по отношение на тези три химически елемента. И при двете проучвания нивата са в рамките на изискванията на Европейското законодателство, но има някои притеснения. Например за желязо се изискват твърде разширени стойности- 0,3-1,3 mg/100 kcal за infant formulae; за мангана- от 1-100 microgram/100 kcal. В тази връзка Шведската агенция по храните иска съвет от ЕФСА как да процедира и предложи ЕФСА да направи нова оценка на тези стойности.

Анализ на т.н “Пазарната кошница“ през 2010 г. в Швеция (Leif Busk). Става въпрос за това, което се купува за храна от отделен човек или семейство за продължителен период от време. Направен е химически анализ, оценка на експозицията и токсични компоненти на 12 възрастови групи в продължение на 5 г. Препоръчва се продължаване на усилията за намаляване на общото количество мазнини и специално за окислените мазнини. По отношение на тежките метали няма опасения,

перзистирването на органични замърсители намалява, същото може да се каже и за пестицидите и ПАХ (Polycyclic Aromatic Hidrocarbons).

Проучване върху продължителната токсичност на хербицида Раундъп и толерантната към него на генетически модифицирана царевица (Didier Verloo) . Извършва се задълбочено проучване върху установеното от френски учени за канцерогенното действие на хербицида Раундъп и генетично модифицирана толерантна към този хербицид царевица (Литературен източник- **Seralani GE, Clair E, Mesnage R, Gress S., Defarge N., Malatesta M., Hennequin D, Vendomous JS- Lonh term toxicity of a Roundup herbicidae and Roundup – tolerant genetically modified maize; Food Chem. Toxicol., 2012**). Те стигат до заключението, че нива на хербицида глифозат, считани за приемливи, причиняват тежки хормонални, чернодробни и бъбречни нарушения при плъхове. Този извод обаче се оспорва от много учени. ЕФСА е получила мандат за такова проучване на 26.9.2009.

Представяне на Проекта «Food Risk“. (Aine McConnon). Всяка информация се разпространява светкавично, за не повече от 2 часа знае целият свят. Понякога тази информация е грешна, неправилно тълкувана или злонамерено преиначена. Необходимо е да се преценява как хората възприемат информацията. Трябва да се познава езика на жълтите мрежи и да се търси отговор по най-разумния начин. Диоксиновата криза в Германия и Ирландия, Е.коли кризата в Германия са представяни по различен начин в 7 страни членки. Необходимо е да отговаря бързо, да не се изчаква медиите, които обикновено търсят сензация и поставят въпросите си в тази насока. След като има някаква информация за риск, тя трябва да се следи и обновява непрекъснато. Същевременно се търсят експерти за оформяне на научно съобщение, а малко по-късно и на становище.

Интотоксикация с водка съдържаща метанол в Чешката република. Първите случаи са установени от 6 до 12 септември, 2012 г. в Моравия, Южна Бохемия и Прага. Регистрирани са 30 смъртни случая и 29 човека са хоспитализирани. Установен е производителят на опасния алкохол, 29 човека са арестувани и полицията продължава разследването. На 12 септември е забранена продажбата на спиртни напитки с над 30% алкохол. На 14 септември има нова промяна- забрана над 20%. На 16 септември Полша забранява напитки от Чехия с над 20% алкохол. На 18 септември Словакия предприема същата мярка.

Didecyldimethylamonium chloride (DDAC) and benzalkoniul chloride (BC) като остатъци в храни (Център за оценка на риска, Германия-BfR). Направен е преглед на употребата на тези съединения, законовата рамка за използване, остатъци от тях в храните, оценка на риска за консуматора и това какво трябва да се прави в бъдеще. Това са четвъртични амониеви съединения. **DDAC и BC** се използват като дезинфектанти в хранителната промишленост. Освен това тези съединения се използват като пестициди и биоциди. Има леки завишения на нивата при цитрусови плодове, мляко за пиене, сирене и сладолед. Дават се данни за стойностите на **DDAC и BC** при хроничен риск и акутен риск. Необходимо е да се предприемат мерки за намаляване и елиминиране на тези химични субстанции в някои храни (плодове, мляко, сирене и

сладолед). Храни с **DDAC** и **BC** в количества $> 0,5$ mg/kg не трябва да бъдат пускани на пазара.

Доц. д-р Бойко Ликов

Директор на Центъра за оценка на риска към БАБХ

Представител на България в Консултативния съвет на ЕФСА

"Информацията е достъпна на електронните страници на БАБХ (<http://www.babh.government.bg/bg/actualno-risk-evaluation.html>) и Националния фокален център на EFSA (<http://focalpointbg.com/>)."